

PetroCaribe was een grote grabbelton vol geld

Midden augustus 2018 plaatste filmmaker en auteur Gilbert Mirambeau jr. een opmerkelijke foto op Twitter van een geblinddoekte man die een stuk karton vasthield waarop de woorden *Kot Kòb Petwo Karibe a* stonden geschreven. *Waar is het geld van PetroCaribe gebleven?* Het bericht ging viral en mobiliseerde duizenden Haïtianen om zowel op sociale media als op straat te protesteren tegen corruptie en om de regering ter verantwoording te roepen over wat er met het geld van de PetroCaribe olie deal die Haïti tien jaar eerder met Venezuela had gesloten was gebeurd.

Onderzoek senaat

Een jaar eerder - in november 2017 - had een speciale senaatscommissie een honderden pagina's tellend onderzoeksrapport naar fraude en mismanagement rondom de PetroCaribe olie deal gepubliceerd. In 2007 had Haïti zich aangesloten bij het PetroCaribe initiatief. Binnen dit programma kreeg Haïti - evenals een aantal andere Caribische en Centraal Amerikaanse naties - korting bij aankoop op de prijs van olie uit Venezuela. Een deel van de rekening (60%) moest de regering vooraf betalen, terwijl het andere deel omgezet werd in een langlopende lening tegen een laag rentepercentage (25 jaar tegen 1%). Vanuit dat leningdeel kon de regering economische en sociale projecten bekostigen. In tegenstelling tot de gebruikelijke steun van internationale donoren, die de overheid meestal omzeiden, vormde PetroCaribe een directe steun aan de overheid. Het was geld dat de armlastige overheid goed kon gebruiken.

Verkwisting PetroCaribe-fondsen

Het senaatsonderzoek legde bloot dat er inmiddels een kleine twee miljard dollar was besteed, maar dat grote bedragen niet ten gunste van de bevolking waren aangewend, maar in de zakken van politici en hun 'vrienden' waren terechtgekomen. De aanklacht was omvangrijk: aanbestedingen hadden niet openbaar plaatsgevonden; geld was weggesluisd naar spookbedrijven; contracten waren ondertekend, rekeningen betaald, maar het bijbehorende werk werd niet of slechts gedeeltelijk geleverd. Daarnaast werden nog tal van andere financiële malversaties aan het licht gebracht. Het onderzoek wees de beschuldigende vinger naar hoge regeringsfunctionarissen, waaronder twee voormalige eerste-ministers. Ook familieleden van voormalige president Martelly hadden financieel geprofiteerd van de deal, evenals een onderneming van de huidige president Jovenel Moïse, die de regering in 2013 \$ 100.000,- teveel in rekening zou hebben gebracht voor lampen op zonne-energie. Helemaal nieuw waren deze onthullingen overigens niet. Al in 2015 publiceerde de Haïtiaanse corruptiedeskundige Leslie Péan een serie artikelen over de "verkwisting van de PetroCaribe-fondsen door de regering Martelly". Vanuit het fonds werd geld gestoken in programma's om armoede te

bestrijden, zoals *Ede Pèp (Help het Volk)*, *Ti Manman Cheri (Lieve Kleine Mama)*, *Aba Grangou (Weg met de Honger)* en *Banm Limyè, Banm Lavi (Geef me Licht, Geef me Leven)*. De werkelijke begunstigen bleken vooral Martelly aanhangers en zijn familieleden te zijn, waaronder zijn vrouw en zoon die deze stichtingen bestuurden (Péan, 2015).

Frustratie van bevolking

Moïse, die na zijn aantreden had beloofd corruptie keihard te zullen aanpakken, diskwalificeerde het onderzoek van de senaat als “politiek gemotiveerd”, maar moest onder druk van de publieke opinie en de internationale gemeenschap toezeggingen voor vervolgonderzoek doen. In oktober en november 2018 vonden massale vreedzame demonstraties protesten plaats tegen corruptie. Volgens politiek analist Jake Johnson van het *Center for Economic and Policy Research* vindt de #kotkobpetwokaribea beweging haar voedingsbodemp in een breed gevoelde diepe frustratie met de politiek op Haïti, “en dat niet alleen bij degenen die al jarenlang de straat op gaan als oppositie tegen de regerende partij. Met een inflatie die dubbele cijfers schrijft, de almaar dalende koers van de nationale munt, en een wekelijkse stijging van de kosten voor levensonderhoud, heeft de economische malaise van het land ook de middenklasse en zelfs de hogere klasse van de samenleving bereikt” (CEPR, 2018b).

Grabbelton vol geld

De PetroCaribe-deal werd in 2018 beëindigd vanwege de politieke problemen in Venezuela. In de periode 2008 – 2018 heeft Haïti 43,9 miljoen vaten olie van Venezuela afgenomen. Deze deal heeft de Haïtiaanse regering in de betreffende periode zo’n 4,25 miljard dollar opgeleverd. Om de fondsen te beheren is in 2008 het *Bureau de gestion des Programmes d'Aide au Développement* opgericht (*BMPAD*). Dit overheidsorgaan valt onder het Ministerie van Financiën en wordt bestuurd door zes ministers en de beheerder van de *Banque de la République d'Haïti*. Na de aardbeving in 2010 heeft Venezuela overigens Haïti’s schuld van 395 miljoen dollar kwijtgescholden. Voor de machtshebbers en hun politieke en maatschappelijke vrienden werd de PetroCaribe-deal een grote grabbelton vol geld.

Audit van de Algemene Rekenkamer

Na de eerdere senaatsonderzoeken verscheen er in januari 2019 een eerste audit van de *Cour Supérieur des Contes et du Contentieux Administratif* (Algemene Rekenkamer) naar de besteding van de PetroCaribe-fondsen. Het was een voorlopige audit van 409 projecten met een waarde van zo'n 1,7 miljard dollar, waarvan 92% ook uitgegeven was (waarvan twee derde ten tijde van de

regeringsperiode van Martelly). Op het moment van de audit hadden zeven ministeries en negen overheidsorganen - waaronder het bureau van de president - hun documenten nog niet ingeleverd. De boodschap van de audit was klip en klaar: de fondsen waren niet efficiënt, effectief en economisch verantwoord beheerd. De audit constateerde dat:

- er nauwelijks sprake is geweest van vooronderzoek bij de uitgevoerde projecten;
- er geen of te weinig controle is geweest op de projecten;
- er te veel berekend is of er sprake was van forse budgetoverschrijdingen;
- er onduidelijkheid was of budgetten in gourdes of in dollars waren;
- er gebruikt gemaakt werd van verkeerde wisselkoersen;
- datums niet klopten, contacten niet ondertekend waren, maar projecten toch werden uitgevoerd;
- er geld werd uitgekeerd terwijl de werkzaamheden niet beschreven stonden;
- er op een dag waarop bedrijven werden uitgenodigd voor aanbesteding het contract al getekend werd;
- er begonnen werd met projecten zonder ze af te ronden.

Jovenel Moïse betrokken bij corruptie

De audit wees met de beschuldigende vinger onder meer Michel Lecorps, de directeur van het *BMPAD*, de ministers die het fonds beheerden, president Martelly en zijn premier Lamothe, en tal van ambtenaren en zakenlieden, waaronder de huidige president Jovenel Moïse, die eerder directeur was van twee, bij de corruptie betrokken bedrijven - *Comprener SA* en *Agritrans*. *Comprener* bleek te hoge rekeningen te hebben ingediend voor het plaatsen van lantaarnpalen en *Agritrans* (een bananenproducent) was betrokken bij nooit voltooid aanleg van een weg, waarvoor een ander bedrijf, *BETEX*, met hetzelfde fiscale nummer en dezelfde personeelsleden als *Agritrans*, ook een contract had getekend voor dezelfde werkzaamheden.

Noodtoestand

De audit merkt op dat gedurende een deel van de onderzochte periode op Haïti de noodtoestand was afgekondigd; hierdoor kon men zich makkelijk aan allerlei procedures en regels onttrekken en konden de betrokkenen rustig hun gang gaan.

Enkele voorbeelden van projecten uit de audit:

Herstel van de straten in Cap Haïtien: Op het contract staat geen datum en handtekening. De aanbesteding was 7 miljoen dollar hoger dan toegestaan.

Herstel van de weg Colladere Cerca-Cavajal: Voor 20 miljoen dollar zou een traject van 13 km worden aangelegd. Volgens de documenten werd het een traject van 15 km, waarvoor 2,7 miljoen dollar extra moest worden betaald. In werkelijkheid is maar 10,5 km aangelegd.

Ziekenhuis Simbi in Martissant voor 400 - 500 patiënten. Kosten: 6 miljoen dollar. Zou klaar zijn in 2015. Is nog steeds niet geopend.

Toeristisch complex Ile à Vache: Dit megaproject ligt helemaal stil. Er is een landingsbaan aangelegd, die nooit gebruikt is.

Stichting Ti Manman Cheri : Een 15 miljoen dollar kostend project voor steun aan moeders. De besteding van het geld is onduidelijk.

Dit artikel is tot stand gekomen op basis van een paragraaf uit mijn boek Grond zonder Rust en een serie van drie artikelen van Frédéric Thomas, 2019 (www.cetri.be).